

Skötselplan för naturreservatet Komosse i Jönköpings kommun

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
Skötselplanens giltighetstid.....	2
1. Syftet med naturreservatet.....	3
2. Beskrivning av området.....	3
2.1 Administrativa data	3
2.2 Topografi, geologi och hydrologi	4
2.3 Historik och markanvändning	4
2.4 Växt- och djurliv	5
2.5 Friluftsliv	6
2.6 Bebyggelse och anläggningar	6
2.7 Källförteckning	6
3. Mål och skötselåtgärder för naturreservatet.....	6
3.1 Övergripande mål med skötseln	6
3.2 Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	7
3.3 Friluftsliv och gränser	8
3.4. Sammanfattning av planerade skötselåtgärder	9
4. Dokumentation och uppföljning.....	9
4.1 Uppföljning av skötselåtgärder	9
4.2 Uppföljning av bevarandemål	9
5. Bilagor.....	10

Skötselplanens giltighetstid

Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen i Jönköpings län 2022 och gäller tills vidare men bör revideras när tillsyn eller uppföljning visar att behov finns. Beslutets syfte och föreskrifter sätter ramarna för skötselplanens revidering. Beslut om naturreservat fattades 25 maj 1984 och utökades den 27 januari 2022.

Vid frågor om skötsel av reservat kontakta Länsstyrelsens växel, telefon: 010-223 60 00.

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att för framtiden skydda områdets myr- och skogsmarker från mänsklig påverkan i form av främst täktverksamhet, dikning och skogsavverkning. Området borde särskilt skyddas på grund av dess betydelse för kännedomen om landets natur, dess märkliga beskaffenhet och dess betydelse för allmänhetens friluftsliv.

2. Beskrivning av området

2.1 Administrativa data

Namn	Komosse
Skyddsform	Naturreservat
Areal	1113 hektar (ha) varav vatten 0,3 ha
Beslut om Natura 2000	Ja, delvis (SE 0310072)
IUCN-kategori	Ib – Vildmarksområde
Miljömål	Myllrande myrmarker, Levande skogar, Ett rikt växt- och djurliv
Län	Jönköping
Kommun	Jönköping kommun
Socken	Bottnaryd och Mulseryd
Naturgeografisk region	Sydsvenska höglandets väst del (11)
Mittpunktskoordinater	N6396796 - E424491 (SWEREF99TM)
Lägesbeskrivning	Komosse är beläget på gränsen mellan Västra Götalands och Jönköpings län, omkring 25 km västerut från Jönköping och är lokaliserad ca 4 km väster om Mulseryds kyrka.
Fastigheter	Åsebo 1:15, del av Bottnaryds-Älgaryd 6:14, Elsabo 1:2 och Norra Svinhult 2:10 Nyttjanderätter och servitut redovisas i sakägarförteckningen, bilaga 4
Markägarkategorier	Staten (Naturvårdsverket) och enskilda
Gräns	Enligt beslutskartan, bilaga 1b. Gränsen är inmätt enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län
<i>Areal per markslag</i>	
Våtmark	713 ha
Skog	404 ha
Vatten	0,3 ha

Naturtyper**KNAS naturtyper****Natura 2000-habitat**

Vatten	0,3 ha	Myrsjöar (3160)	0,3 ha
Myr	713 ha	Högmossar (7110)	684 ha
		Öppna mossar och kärr (7140)	49 ha
Sumpskog	271 ha	Skogsbevuxen myr (91D0)	220 ha
Barrskog	133 ha	Västlig Taiga (9010)	106 ha
		Icke naturahabitat	51,5 ha

2.2 Topografi, geologi och hydrologi

Komosse är beläget på ömse sidor av gränsen mellan Västra Götalands län och Jönköpings län. Området som är ett vidsträckt högmossekomplex är uppdelat mellan de två länen där huvuddelen av reservatet på Jönköpings läns sida utgörs av öppen högmosse och sumpskog på torvmark. I området finns det flera större och mindre bäckar som avvattnar mossen huvudsakligen mot Nissan, med delavrinningsområden mot Mulserysjön, Elsabosjön och Hulubäcken.

Klimatiskt sett tillhör Komosse småländska höglandets västra zon och ligger ca 340 meter över havet och har en höjdskillnad på 25 meter mellan högsta och lägsta punkt. Högmossen har en årsmedelnederbörd på runt 800 mm. Komosse har fått sin karakteristiska natur på grund av sin höga årsnederbörd, flacka terräng, en dålig vattenavrinning och sin matta av tät ogenomsläpplig morän. Under moränen ligger ett lager av granit som berggrund, med undantag för ett litet stråk av bergarten gabbro, som ligger placerad i mitten av reservatet på gränsen mot Västra Götalands län.

2.3 Historik och markanvändning

I slutet av 1800-talet användes delar av Komosse som slåttermarker. Starr, fräken och gräs slogs med lie, men efter att man inom jordbruket började använda konstgödsel och odla vallväxter så upphörde succesivt myrslåttern. Myrslåttern hade främst bedrivits för att få vinterfoder till husdjuren. Ingreppen i våtmarksområdet är små och består främst av mindre områden där torvbrytning tidigare har förekommit på Komosse. Torven användes som strö i ladugårdarna. I skogsområdena i öster finns det en liten påverkan från tidigare dikning.

1949 köpte Svenska Naturskyddsföreningen 1800 hektar av de mest intressanta och centrala delarna av Komosse i båda länen. Sen 1984 är området avsatt som naturreservat och har lämnats för fri utveckling. 1995 föreslogs området ingå i EU:s nätverk av skyddsvärd natur, Natura 2000.

I området finns två fornlämningar: i östra delen av reservatet ligger Tyskudden, en plats med tradition knutet till förr, (L1973:6161/Mulseryd 205:1) och i nordväst ligger ett naturföremål, i form av en naturlig källa (L1974:3488/Bottnaryd 317:1).

2.4 Växt- och djurliv

Komosse är ett av Sydsveriges största myrmarkskomplex och består av flera olika naturtyper. Den mest karakteristiska naturtypen för området är de stora, öppna och tydligt välvda högmossarna med en diversitet av strukturer. Här hittar vi bland annat dråg, myrsjöar och skogbevuxna myrholmar. Utöver detta finns även en variation av andra mossar och kärr, vissa med helt öppen struktur medan andra har inslag av träd och buskar. Utöver våtmarkerna finns skogbevuxna områden i utkanterna av naturreservatet, där vissa bestånd är av naturskogskaraktär med gamla träd och död ved som uppfyller kriterierna för naturtypen taiga. Omkringliggande mark utanför reservatet domineras av brukad barrskog.

De stora områdena av olika våtmarkstyper ger utrymme för en varierad och karaktäristisk våtmarksflora och ett rikt fågelliv. Vegetationen är av fattig typ och i mossmattorna växer diverse kärlväxter så som tuvull, tuvsäv, myrlilja, klockkljung, vitag, dystarr och rundsileshår. Men här hittas även ovanligare arter som brunag, myggblomster och andra orkidéer. Komosse har en mycket viktig funktion för häckande och rastande våtmarksfåglar samt skogshöns. På mossen kan man hitta flera arter såsom ljungpipare, grönbena, trana, smålom, orre och tjäder, men även brun glada, brun kärrhök och kungsörn har setts i reservatet. Området har även viss betydelse för den mer sällsynta brushanen. I övrigt är den vanligaste fågeln på Komosse ängsپیلärka, vilken även den trivs i de öppna miljöerna som de stora mossarna erbjuder.

En bevarandeplan finns för Natura 2000-området Komosse, vilket reservatet ingår i. För Natura 2000-området är de prioriterade bevarandevärdena; att bevara ett stort och till stor del orört mossekomplex med en karaktäristisk våtmarksflora och ett rikt fågelliv med bland annat en rad häckande och rastande våtmarksfåglar samt skogshöns. Prioriterade fågelarter för området är ljungpipare, grönbena, trana, smålom, orre och tjäder. Prioriterade naturtyper i området är högmossar, öppna mossar och kärr, skogbevuxen myr, taiga och myrsjöar.

Kända förekomster av signalarter, EU-arter och rödlistade arter finns samlade i bilaga 3a.

2.5 Friluftsliv

Komosse är ett mycket välbesökt naturreservat och det finns flera anordningar för friluftslivet. De flesta finns i Västra Götalands del av Komosse, med bland annat vindskydd och grillplatser på Lilla Björnö. På Jönköpingssidan finns ett fågeltorn som går att nå via Björnöleden som startar på Västra Götalands sida. Spänger gör det enkelt att gå vandringsleden, den är dock i nuläget inte helt tillgänglighetsanpassad. Bänkar finns utsatta längs hela vandringsleden. Komosses öppna myrmarker har höga ornitologiska värden, speciellt när det kommer till häckande och rastande våtmarksfåglar och skogshöns, vilket gör området intressant för ornitologer.

2.6 Bebyggelse och anläggningar

Ingen bebyggelse eller anläggningar finns i naturreservatet, men jaktorn och siktator förekommer.

2.7 Källförteckning

Kulturmiljöregistret. Riksantikvarieämbetet.
Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1995. Natur i Jönköpings län.
Länsstyrelsen i Jönköpings län. Registerblad NRO06020.
Länsstyrelsen i Jönköping. Bevarandeplan Komosse. SE0310072
Länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen. Strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län. Meddelande 2020:04.
SGU. Jordartskarta
SGU. Berggrundskarta
Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsbeskrivningar.
www.artportalen.se

3. Mål och skötselåtgärder för naturreservatet

3.1 Övergripande mål med skötseln

Målet med skötseln är att bevara Komosses sammanhängande myrmosaik-komplex samt dess naturskogsartade skog från mänsklig påverkan. Detta görs främst genom att lämna naturen i Komosse för fri utveckling. Komosse ska vara en biologiskt värdefull myrmark och ska hysa ett artrikt djur- och växtliv för naturtypernas karakteristiska arter. Det är prioriterat att bevara de höga värdena knutna till den storslagna öppna högmossen och dess olika naturtyper. Vid behov får röjning/huggning av igenväxningsvegetation ske i syfte att bevara öppna mosseystor. Hydrologisk återställning av avvattande diken får göras efter särskilda utredningar.

Området ska även finnas tillgängligt för allmänheten, friluftslivet och ornitologer i form av spänger och fågeltorn.

3.2 Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

För skötselområdesindelning, se skötselplankarta bilaga 3b.

Skötselområde 1	Våtmarksmiljö	1 113 ha
Naturtyp:	Myr	713 ha
	Sumpskogar	271 ha
	Barrskog	133 ha
	Sjö och vattendrag	0,3 ha
Natura 2000-habitat:	Högmossar (7110)	684 ha
	Öppna mossar och kärr (7140)	49 ha
	Skogbevuxen myr (91D0)	220 ha
	Västlig taiga (9010)	106 ha
	Icke Naturahabitat	51,5 ha
	Myrsjöar (3160)	0,3 ha

Områdesbeskrivning

Komosse naturreservat består av ett mosaiklandskap med öppna mossar och kärr, mindre vattendrag, trädklädda myrar och lövträdsblandade barrskogar. Komosse ligger både i Västra Götalands län och i Jönköpings län, där den betydande delen i Jönköpings län består av en välvd högmosse som sträcker sig från sydväst till nordöst. På högmossen finns det inslag av både gölar och drag. Längs den södra, östra och norra kanten finns det träbeklädda myrar, västlig taiga med ett varierat inslag av lövträd och ett antal bäckar som sträcker sig igenom reservatet. Mänskliga ingrepp i området är väldigt små och består av ett fåtal äldre diken och ett par mindre torvtäkter i öst.

Bevarandemål

Myrmossekomplexet som utgör Komosse ska få formas av en naturlig dynamik och dess hydrologi ska på sikt vara ostörd av mänsklig aktivitet.

Högmossen ska förbli öppen med naturlig lågvuxen och karaktäristisk flora, samt ska det finnas ett rikt fågelliv med för området karaktäristiska arter. Sumpskogarna och barrskogarna på fastmark ska vara naturskogsartade och innehålla en god tillgång på död ved. Arealen för de olika delarna ska hållas till minst: högmosse 684 ha, västlig taiga 106 ha, öppna mossar och kärr 49 ha, öppet vatten 0,3 ha och skogbevuxen myr 220 ha. Se bilaga 3c för Natura 2000-naturtyper.

Restaureringsåtgärder

- Avvattningarna diken kan efter särskild utredning åtgärdas, i syfte att återställa områdets naturliga hydrologi och förhindra uttorkning av området.

Löpande skötselåtgärder

- En eventuell framtida igenväxning av nu öppen högmosse får vid behov röjas bort, i syfte att bibehålla arealen öppen högmosse med dess biologiska mångfald.

3.3 Friluftsliv och gränser

Inom naturreservatet Komosse finns en spång och ett fågeltorn tillgängligt för allmänheten. Spången börjar vid parkeringsplats i Västra Götalands län.

För lokalisering av friluftsanordningar, se karta bilaga 3b.

Bevarandemål

Gränsmarkeringen för området ska vara i gott skick. Besökare till reservatet ska kunna ta del av föreskrifter och information om områdets naturvärden genom informationstavlor som är i gott skick. Informationen i området ska förhöja upplevelsen av besöket, hjälpa besökarna att få sina förväntningar uppfyllda och bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås. Det ska finnas en väl underhållen spång samt fågeltorn.

Skötselåtgärder

- Utökningen av naturreservatets gränser ska markeras enligt Naturvårdsverkets anvisningar inom 1 år efter att beslutet om naturreservatet vunnit laga kraft.
- I övrigt ska naturreservatets gränser underhållas vid behov
- Spången bör tillgänglighetsanpassas om behov och efterfrågan finns, ska ske efter samråd med förvaltaren av Komosse i Västra Götaland (Västkuststiftelsen).
- Spång ska underhållas vid behov och ska ske efter samråd med förvaltaren av Komosse i Västra Götaland (Västkuststiftelsen).
- Fågeltorn ska underhållas vid behov.

Upplysningar

Parkering, informationsskylt, grillplatser och en majoritet av vandringsleden samt vindskydd ligger i Västra Götalands län och sköts utifrån deras skötselplan för naturreservatet Komosse.

3.4. Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

Åtgärd	Var	När
Underhåll av gränsmarkering	Yttergräns	Vid behov
Ny gränsmarkering	Ny gräns för utökning	Inom 1 år efter att beslutet om naturreservatet vunnit laga kraft
Underhåll av spänger och fågeltorn	Enligt skötselplan	Vid behov
Uppföljning av skötselåtgärd	Hela reservatet	Efter åtgärd
Hydrologisk återställning av diken	Hela reservatet	Efter särskild utredning
Eventuell röjning av igenväxningsvegetation	På högmosse	Vid behov

4. Dokumentation och uppföljning

4.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska följas upp och dokumenteras enligt Naturvårdsverkets och Länsstyrelsens riktlinjer.

Av dokumentationen bör framgå:

- syfte
- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

4.2 Uppföljning av bevarandemål

En fördjupad uppföljning av naturreservatets värden (natur- och friluftslivsvärden) och de uppsatta bevarandemålen bör ske. Uppföljningen ska ske enligt riktlinjer för uppföljning av skyddade områden.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

5. Bilagor

- 3a Artlista
- 3b Skötselplankarta
- 3c Karta över Natura 2000-naturtyper

Urval av arter inom naturreservatet Komosse

Nedan redovisas kända förekomster av rödlistade arter, signalarter, arter i EU:s art- och habitatdirektiv och fågeldirektiv samt andra arter av intresse. Arterna är indelade i grupp och därefter i bokstavsordning efter det svenska namnet med det latinska namnet inom parentes.

Kategori: RE (nationellt utdöd), CR (akut hotad), EN (starkt hotad), VU (sårbar), NT (nära hotad), DD (kunskapsbrist), S3 (högst signalvärde), S2 (medelgott signalvärde), S1 (låg signalvärde). EU (arter i art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet).

Inventerat: det år som senaste fyndet observerades.

Referens: SKS (Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering), LST (Länsstyrelsen, egna observationer), AP (Artportalen).

Tabell över kända förekomster av rödlistade arter, signalarter, arter i EU:s art- och habitatdirektiv och fågeldirektiv samt andra arter av intresse. Sekretessarter är inte angivna.

Art	Kategori	Natura 2000-kod	Inventerat	Referens
Kärlväxter				
Jungfru Marie nycklar (<i>Dactylorhiza maculata subsp. maculata</i>)	S1		1993-06-29	AP
Missne (<i>Calla palustris</i>)	S2		2020-09-03	LST
Slättergubbe (<i>Arnica montana</i>)	VU		1993-06-29	AP
Svinrot (<i>Scorzonera humilis</i>)	NT		1993-06-29	AP
Mossor				
Västlig hakmossa (<i>Rhytidiadelphus loreus</i>)	S1		2020-09-03	LST
Lavar				
Kattfotslav (<i>Arthonia leucopellaea</i>)	S3		2020-09-03	LST
Fåglar				
Brun kärrhök (<i>Circus aeruginosus</i>)	EU	A081	2012-07-03	AP
Buskskvätta (<i>Saxicola rubetra</i>)	NT		2017-06-14	AP
Duvhök (<i>Accipiter gentilis</i>)	NT		2014-08-02	AP
Fiskgjuse (<i>Pandion haliaetus</i>)	EU	A094	2009-06-14	AP
Grönben (<i>Tringa glareola</i>)	EU	A166	2017-06-14	AP
Gulspurv (<i>Emberiza citrinella</i>)	NT		2014-03-04	AP
Gulärta (<i>Motacilla flava</i>)	EU	A260	2020	Lst
Havsörn (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	NT		2014-03-09	AP
Kungsörn (<i>Aquila chrysaetos</i>)	NT, EU	A091	2017-03-15	AP
Ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>)	EU	A140	2017-06-14	AP

Orre (<i>Tetrao tetrix tetrix</i>)	EU	A409		
Pärluggla (<i>Aegolius funereus</i>)	EU	A223	2011-03-25	AP
Smålom (<i>Gavia stellata</i>)	NT, EU	A001	2017-05-07	AP
Sparvuggla (<i>Glaucidium passerinum</i>)	EU	A217	2014-08-02	AP
Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)	NT, EU	A236	2014-08-02	AP
Stenfalk (<i>Falco columbarius</i>)	EU		2017-05-07	AP
Storlom (<i>Gavia arctica</i>)	EU	A002	2017-04-23	AP
Storspov (<i>Numenius arquata</i>)	EN, EU	A160	2017-06-14	AP
Svart rödstjärt (<i>Phoenicurus ochruros</i>)	NT		2003-09-28	AP
Sävsparv (<i>Emberiza schoeniclus</i>)	NT		2016-05-03	AP
Tjäder (<i>Tetrao urogallus</i>)	EU	A108	2016-04-16	AP
Tofsvipa (<i>Vanellus vanellus</i>)	VU		2014-06-17	AP
Trana (<i>Grus grus</i>)	EU	A127	2017-05-23	AP

Källförteckning

Artdatabanken 2020. Rödlstade arter i Sverige 2020.

Bilaga 1 till fågeldirektivet

Bilaga 2 till art- och habitatdirektivet

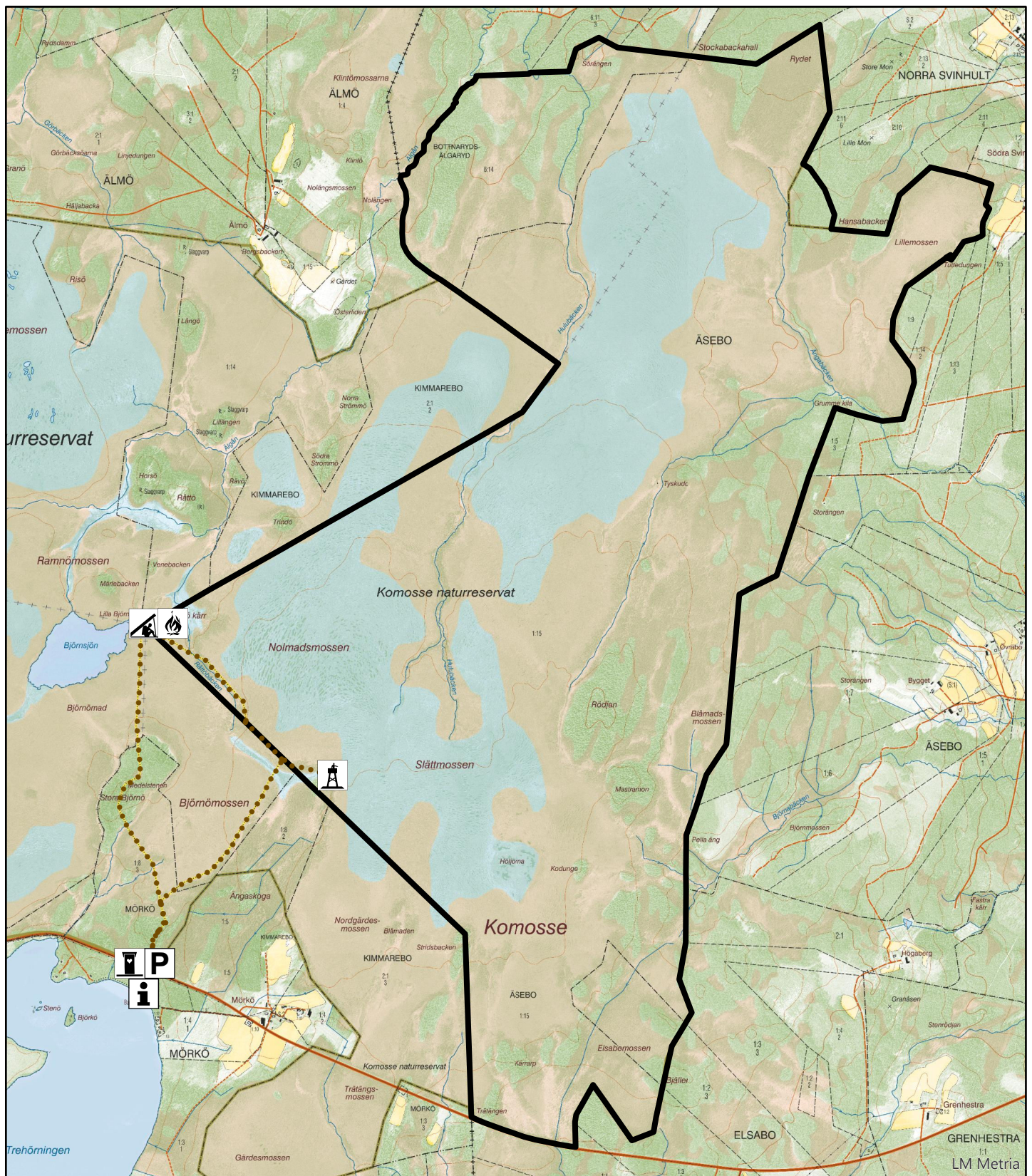
Skogsstyrelsen 1994. Signalarter i projekt nyckelbiotoper.

Skogsstyrelsen 2000. Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog.

Skötselplankarta

Tillhör Länsstyrelsens beslut

2022-01-27, dnr 511-3598-2020

1:28 000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

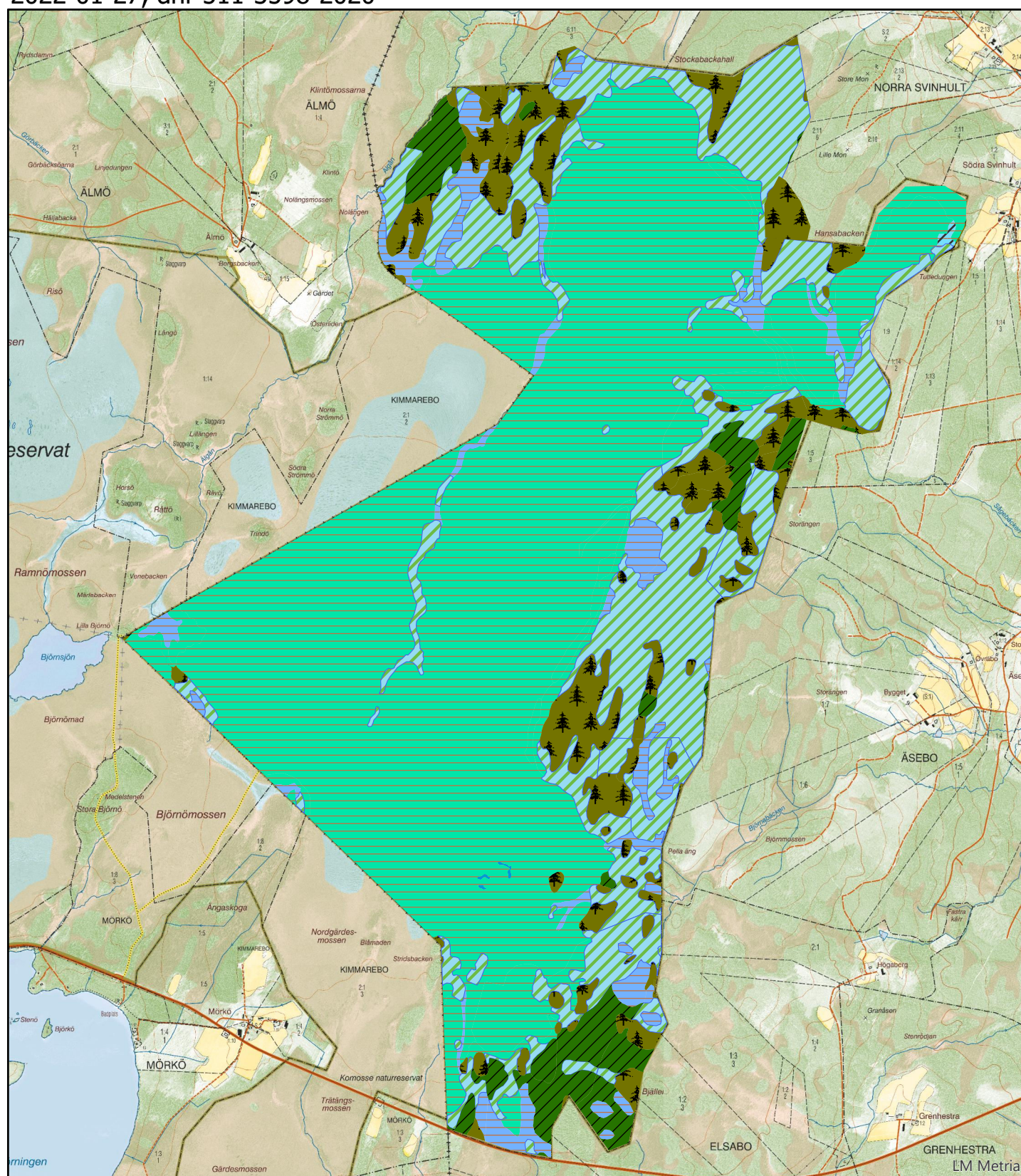
© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

- Skötselområde
- Strövstig
- Dass
- Grillplats

- Fågeltorn
- Informationsskylt
- Parkering
- Vindskydd

Natura2000 naturtypskarta
Tillhör Länsstyrelsens beslut
2022-01-27, dnr 511-3598-2020

1:28 000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

- Sjöar
- Högmossar
- Öppna mossar och kärr
- Icke-natura (myr/våtmark)

- Västlig taiga
- Skogsbevuxen myr
- Obestämd skog/Icke-natura skog

